Ч. 20. (10.695). Львів, пятниця 29. січня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Школи для меншостей в Румунії.

З тою хвилею, як румунська державна влада обняла в своє посідання Банат, Семигород і Буковину, потерпіло сильно церковне майно національних меншостей. Це сталося на основі закону в земельній справі, що просто конфіскував усі ці добра. Закон установив як норму при купні цих маєтків смішну ціну з 1913 р., так, що власникам признано ледви двацяту часть їх нинішньої вартости, і то не готівкою, а облігаціями державної ренти, які можна буде згрошевити Бог зна коли.

Одначе на цьому не припинилася система руїни й нищення всього, що так чи инакше підходить під назву національних меншостей. Особливо завзята боротьба ведеться тут проти культурних цінностей нац. меншостей. Румунська влада приложила сокиру до самого кореня дерева, а саме до конфесійних шкіл, щоб цих носіїв культури знищити до чиста. Ця сама влада, що є звичайно зразком непорядку й дезорганізації, виявляє в своїй атаці проти конфесійних шкіл подиву гідну, до найменших подробиць продуману систему.

Спершу найшлися школи нац. меншостей в неможливому положенні через ріжні розпорядки влади, які годі було виконати. Отже передовсім заборонено старі шкільні підручники, на місце яких не дозволено на ніякі нові. Дальше влада стала домагатися від учителів гімназій, щоби вони негайно вели навчання у румунській мові, не лишаючи часу й не даючи змоги їм самим навчитися тої мови, хоч нового шкільного закону тоді ще навіть не внесено ні в парламенті ні в сенаті. З одного дня на другий треба було зміняти в корінї ціле навчання на зразок старої Румунії, хоч загально відомо, що шкільництво в новій Румунії було поставлене без порівнання значно вище. Всі ці розпорядки переводжено в життя чисто драконськими методами.

А потім прийшли шкільні інспектори, самі креатури міністра освіти Ангелєсена. Вони вели свої слідства при помочі свого роду інквізиції, щоб тільки ствердити, які школи не перевели тих неможливих розпорядків. Найменша дрібничка вистарчала, щоби школа дістала упімнення. Консеквенцією такого упімнення є це, що за третім разом таку школу просто замикають. Досі замкнено вже таким чином ріжні школи, не повідомляючи церковної єрархії хоч би про один випадок такого замкнення.

Після тих частинних, міністеріяльних розпорядків вийшли ославлені розпорядки міністра освіти Ангелєсена. Їх треба вважати предтечами плянованого ним законопроєкту в шкільній справі, що його він заповів „в інтересі консолідації“, а в дійсности з тою єдиною метою, щоб ціле шкільництво в Румунії зробити знаряддям румунізації. Очевидно — вигляд законности буде збережений, бож для заграниці було надто разячим, як би всі школи нац. меншостей або хоч би більшу часть їх нараз замкнути. Ні, все робиться під плащиком дозволеного, легального.

Такий характер мають шкільні розпорядки міністра Ангелєсена. Вони вимагають від учителя, що майже не мав змоги навчитися румунської мови, щоби він викладав тижнево 12—16 годин у цій мові. Діти, школярі і приватні учні иншої релігії можуть ходити тільки до тої конфесійної школи, яку веде їх церковна громада. Але якщо влада таку школу замкне, тоді батьки обовязані посилати діти до румунської школи. Таким чином воля навчання стає зовсім ілюзоричною. Ця система веде, розуміється, тільки до того, що цілу низку шкільних будинків засеквестровано і багато шкіл замкнено. А наслідком цього не мало учителів стратило свій щоденний хліб. Притокою до замикання шкіл є нібито й ірредентизм, навіть там, де дотичні державні функціонарі дуже добре знають, що цілий ірредентизм це тільки — causa affectata.

В одному тільки Семигороді відібрано 7 католицьких гімназій та інтернатів, одну вищу реальну школу, 25 виділових шкіл, промислові школи й одну земельну посілість з 24.000 катастральними моргами. З вищих шкіл знесено духовний семинар Піяристів і так-інїже семинар Премонстратензів. Замкнено також торговельну академію у Клявзенбургу й учительські семинарії у Клявзенбургу й Германштадті.

Подібних даних і цифр з Банату, Буковини, Бесарабії й одної частини Семигороду не маю. Але мене впевняли, що цифри є десять разів більші. Таким робом положення школи нац. меншостей в Румунії є дуже сумне, а про її будучність можна думати тільки з великим сумом.

Д-р Фріц Віоц.
Гаґа (Голяндія).

З польських справ.

Польща склала офіціяльно заяву, через свого амбасадора в Парижі, мін. зак. справ Бріянові, що хоче мати в Раді Ліги Націй постійне місце.

Міністр освіти заперечує факти інтерпеляції соціялістичних послів, що в кураторії шкільної округи у Львові панує партійний дух.

293 міліонів дефіциту за минулий рік уряд покрив з т. зв. надзвичайних доходів.

Обіжник щодо прав підданства національних меншостей нарешті вислало м-ство внутрішніх справ до воєвідств.

Радянський уряд звернувся через польського посла в Москві офіціяльно до польського з пропозицією почати торговельні переговори. Польський уряд згодився на це.

З партії „Визволення“ виступили нові члени: Вельгольоскі та Дуровник, залишаючись поки що „дикими“. Приготовляється нова „сецесія“.

Представники Бенкерс Тресту виїхали з Польщі, зібравши матеріял щодо можливости розвитку тютюневого монополю. На підставі їх справоздання, американська централя звернеться до польського уряду з реальними пропозиціями.

Львів і Краків, згідно з постановою скарбової соймової комісії, матимуть право брати ще пів року самостійний споживчий податок.

Страйк телефоністок почався у Варшаві. Має він характер протесту проти звільнення касієрки, яка послухала союзу телефоністок і не виплатила підвишки одній телефоністці, що до попереднього страйку не хотіла приєднатись.

Радянська Україна.

Учительські сльози.

Під таким заголовком містить п. Лісовий статтю у харківських „Вістях“ з 16. I. ц. р. У ній наводить один дуже характеристичний випадок з учителем і школою в с. Гнилосирівка на Полтавщині. — „Є на Полтавщині — пише автор — хутір Гнилосирівка, назва, як бачите суто-українська і життя в нім сутоукраїнське. Хутір невеличкий, біля 60 хат. Хутір безграмотний, письменного там не знайдеш. Була там кілька років тому школа, але згодом зачинилась. Тепер знову хутораніе забажали мати школу. Районний Виконком згодився, мовляв утримання учителя я беру на себе, а помешкання, підручники й таке инше, то самі, як знаєте, діставайте. Хутораніе пішли на ці умови, найняли хату, приїхав учитель і школу відчинили. Що це за школа, прошу вважати, а найбільше прошу вважати спілку Робітос (робітників освіти), інспектури праці та котелевського, а навіть і полтавського окружного Виконавчого комітету. — Як сказано, хутір поголовно неграмотний, це глушина, куди культура не ступала ще ногою.

Приїздить учитель, щоби ті хащі, щоби ті нетри розчистити. Учитель з родиною. Йому дають школу. — Школа міститься в селянській хаті, але біда в тому, що в одній половині живуть хазяї не тільки зі своїми сварками а й з телятами, ягнятами, курми й гусьми. Тутже й мешкання вчителя. — От, яке культурне оточення має учитель у Гнилосирівці! Школа без приладдя (всього 25 читанок!) без найелементарніщих засобів до навчання. Чисто тобі учительська Робінзонияда. Холодно, незатишно і в додатку цілий букет пахощів. Становище учителя погіршується ще тим, що школа безбуджетова, а тому після закінчення шкільного року дядьки навіть за ту „кватиру“ перестануть платити. Направду, стан гірший від Робінзонового. — Може, скажете, учитель малоактивний? Нічого подібного! У нас є документ, що показує „нагрузку“ цього вчителя. Він має цілих вісім громадських обовязків, а крім того він ще й учитель. Від такої кількости „нагрузок“, може и хребет переломатися“. Кінчить п. Лісовий свою статтю так: „Ми в ніякому разі не хочемо узагальнювати цього випадку. Можливо, що хутір Гнилосирівка — виняток. Одначе чорні плями у нас є. Вивести їх слід. На сльози вчителів звернім увагу. Авторитет поставмо високо, щоби не було ото так (за словами селян): Мабуть, чорт батька знає що за учителі тепер, коли їх так шанують“.

Справа зловживання в київській міліції.

Скінчилося слідство в голосній справі про надужиття в київській губерніяльній міліції. Акт обвинувачення малює яскраву картину хабарництва, яким київська міліція була пройнята з гори до низу. До суду притягнено 113 обвинувачених, з них 64 співробітники міліції (16 партійців) та 49 приватних купців, господарів гостинниць та ресторанів. Все слідство обіймає 23 великих аркушів машинового письма.

(„Вісти“, з 14. I. 1926).

Пленум Української Головнауки в Києві.

Дня 22. січня почався в Києві пленум Укрголовнауки. Першого дня відбувся обєднаний пленум державного науково-методольогічного комітету і Головнауки, на якому були прочитані реферати: представника наркома освіти УСРР. Рапо на тему: „Завдання і шляхи науково-методольогічної роботи“; проф. Семковського „Про організацію наукової роботи в вищих школах“ і про „Організацію інституту експериментальної педагогіки“. Між иншими на порядку нарад стояли справа про „науково-дослідну катедру с.-г. механіки, про організацію науково-обслідної роботи в наркомах освіти і земельних справ і про організацію інституту водного господарства. Як вирішено ці останні незвичайно важні справи, покищо не знаємо ізза недостачі найновіших радянських газет.

Передача ліса селянству в Могилівській окрузі.

В Могилів-подільській окрузі закінчено передачу лісів селянам. Усього передано селянам 13 тисяч десятин, що становить 26 проц. загальної площі лісів у окрузі.

(„Вісти“ 16. I.)

Вбивство голови комітету незаможних селян.

У селі Здребівці на Чернигівщині вбито вистрілом з рушниці через вікно голову комнезаму Макогона. „Вісти“ твердять, що вбитий мав великий авторитет серед селянства, за його почином переведено землепорядкування і збудовано школу. Є думка, що вбивство є помстою глитаїв. — Ось такі нерідкі вбивства комуністів, сількорів і видатних діячів у комітетах незаможників свідчать, що класова боротьба і класове зрізничкування на селі направду зростають і поглиблюются.

По широкому світі.

Англійсько-італійські довги полагоджено на підставі порозуміння з італійським амбасадором у Льондоні і мін. скарбу Черчілем.

Міжсоюзна військова комісія залишається надалі в Берліні, внаслідок справоздання марш. Фоша.

у Подєбрадах". — „Вінер Кірхенблят", дуже почитний католицький тижневик, містить в ч. 3. з 17. н. м. добру статтю, присвячену діяльности „українського митрополита у Львові", гр. Андрія Шептицького. Статтю прикрашує найновіший портрет митрополита.

— **Перед обличчам Теміди.** Ставали вчора перед судом два селяни, Іван Попка з Удалова, любачівського повіту і Янів Сидуч з Вільшин, бібограйського повіту, обвинувачені в тім, що намовляли інших емігрувати на Радянщину. Один з місцевих селян був недавно у своїх кревнячів на Радянщині і вихвалював там щасливе життя. Селяни настільки перейнялись його оповіданнями, що двох вислали до Варшави, до радянського посольства, щоб перевірити, наскільки правдою є те, що на Радянщині дають землю даром. У посольстві заявили їм, що до виїзду треба мати 500 долярів. Такі гроші видалися їм великими і на цьому їх агітація скінчилася. Суддя звільнив обох селян від вини.
— Власнительку шинку на т. зв. Баторівці, біля жовківської рогачки Хлюшевську і її 20-літню помічницю засудили на два місяці вязниці за те, що витягнули з кишені свому гостеві, якомусь зредукованому урядовцеві 300 зол., з якими він прийшов за місто, щоби з горя впитись.

— **Ще одна злодійська ідея.** Ті, що крадуть та ошукують, є невичерпані у вигадках нових способів на людську легковірність. Старі способи виходять з моди, мов танці або методи фінансової санації. Тому якийсь львівський добродій зявився в одної пані на вул. Бельовського і представився як магістратський урядовець, що збирає податок за собаки. Ця пані мала мабуть сильний сентимент до своїх собак, бо заплатила 50 зол. і одержала за це безвартісний клаптик паперу як квиток.

— **За вбивство батька — звільнений.** Лава присяжних суддів є інколи, як відомо, трибуналом не бігненим у своїх почуваннях. Вчора судила вона 22-літнього топильника металів Вінярського з фабрики „Стоп" при Янівській вулиці, за те, що по пяному посварився зі своїм батьком, бив пильником батька по голові. Син жив з батьком у незгоді і батько, нічний дозорець у згаданій фабриці, по пяному погрожував часто, що сина викине з хати. Свідки вбивства, фабричні робітники, заявили згідно, що син не мав свідомости свого вчинку і присяжні судді заперечили його вину.

— **Гарний адвокат.** Поліція у пошуканні вони кількох службиці Фавештайнової у лихваря Майблюма з вул. Городецької, зробила цікаве відкриття. Перевела ревізію у зятя Майблюма, д-ра Рапапорта і в його хаті найшла велику скількість золотих предметів та дорогоцінностей, які ріжні довжники давали Майблюмові у заставу. Майблюм для безпечности переховав їх у свого зятя, адвоката.

— **Фільмові вистави в церкві.** Чужинні часописи передають таку новинку: „Уже від кількох літ католицькі пароxи робили спроби, щоби давати по церквах фільми, але свята конгрегація в Римі заборонила це. Тепер звернувся знову епископ з Діжону (Франція) Льодр є до конгрегації, щоби одержати дозвіл на фільмові вистави у церквах під час „апологетичних тижнів". Цими днями він одержав таку відповідь: „Наш святий отець папа Пій XI., вислухавши справоздання підписаного кардинала, дав свій ласкавий дозвіл епископові з Діжону на вистави, які прохає, але з тим, що Найсвятіші Тайни будуть закриті. Цей дозвіл триває тільки за рік, після якого будуть домагатися справоздання. Дано: Кардинал Сегаретті".

— **З кризи театрів.** Не тільки в нас театр борикається у фінансовій скруті. Ось останні звістки з Будапешту. Директори восьми приватних театрів зібрались на конференцію і рішили зачинити всі свої театри від 1. лютого, виплативши своїм акторам одномісячну плату. „Пестер Льойд" пише так: „Директори глядять на свій сезон такими похмурими очима, що не хотять уже глядіти в майбутнє і воліють рішучим зачиненням театрів оминути невідхильної долі, повільного, але певного їх скону. Коли тепер театральний сезон дійшов до свого шпилю, а зачинається слабша його доба, вони зробили ратунок і дійшли до пересвідчення, що театр навіть умовно з найкращими інте есами, не може понести стільки, щоби його витрати покрили його кошти. Число безробітних збільшиться нараз на півтора тисячки. Причина цього стану ось яка: театри стогнуть під тягарем примусових витрат: від оборотового, та „збиткового" податку, до огрого світла та води, високих поліційних оплат. Коли ці тягарі уряд з них стягне, тоді вони зможуть жити!" І ми також можемо підписатись під цьому.

— **„Свобода"** ч. 4. вже вийшло. Число має такий зміст: 1) Польський сойм і самоврядування; 2) З законодатної кузні; 3) Де корінь лиха? (надуживати при війську; 4) Накази вийти при роботі (голос селянина; 5) Впертий самозванець; 6) Чому він чіпається? (запрошення на „селянський конгрес" з ... для України; 7) Крок вперед, два взад; 8) Геть з запроданцями!; 9) Більшовики потребують грошей!; 10) Вічевий рух; 11) Суд над грузинськими повстанцями; 12) Гроза війни на Далекому Сході; 13) Новинки 14) В обороні української школи; 15) За 1200 долярів 130 золотих; 16) В справі сезонової зарібкової еміграції до Німеччини; 17) Нові книжки і видання; 18) Ціни у Львові; 19) Релігійний фанатизм; 20) Всячина; 21) Дописи з краю; 22) Переписка Редакції; 23) Оповістки; 24) Оголошення.

— **З кіна.** У кіні „Лев" появиться нова премієра „Відважне полювання княжни", на підставі відомої повісти Вальтака. Це історія подружого трикутника відгравається в одним з єгипетських міністерів, зі славною Нормою Тальмедж, у головній ролі.

Велик вечерниці техніків
запізніжені на 3. лютого н. р. з причини перешкод у цім речинці не відбудуться
1160 1—1

Дописи.

Станиславів. (*Ще про нову громадську раду і її членів Українців*). Від члена „байрату" великого Станиславова, п. Михайла Галаха, дістаємо широке пояснення до нашого допису (ч. 14 „Діла"), з якого вибираємо отсе: „Ваш кореспондент написав, що з 5 гр.-кат. членів нової ради один є більше поляком, як Українцем. Це мабуть малоб відноситися до мене, тому подаю вам до відома, що серед 46 членів „байрату" т. зв. „великого Станиславова" є справді тільки 4 Українців, бо один (о. д-р Медвецький) причисляється до москвофілів і за такого всі його уважають. Члени-Українці отсе: 1) д-р Юлій Евген Олесницький, місцевий адвокат, 2) д-р Микола Сабат, директор української гімназії, 3) Юрко Когутяк, старший громадянин б. Книгинич, людина поважана, селянин з більш-менш середньою освітою, 4) Михайло Галах, залізничий столяр. Пятий „греко-католик", о. крилошанин Медвецький, ісповідує „твердї начала" і з Українцями жадних звязків не піддержує. Щодо мене, то скажу тільки, що з давних часів належав тільки до українських національно-культурних організацій, такоже здавна належав до тих Українців, що вважають себе соціялістами і був членом української соц.-дем. партії аж до хвилини її розвязання. Від часу, як попав знову на службу у варстати п. д. залізниць (після припискового бойкоту), належу, правда, до ЗЗК. (проф. союзу залізничників), одначе через те я ще далекий від приналежности до ППС. Я ніколи не був членом цієї партії, не буду і не є ним тепер, бо моя приналежність туди виключена вже хочби тому, що це партія національно-соціялістична польська, а я почуваю себе Українцем і це засвідчив цілим своїм життям, иноді дуже й дуже важкими переживаннями. Зазначу ще, що на зборах професійного союзу залізничників, що мали місце перед тижнем, саме я мав відвагу (з огляду на наслідки) промовляти по українськи, за що мене обкидано всякими можливими епітетами в роді „шовініст" і т. п. Явився я також на нараду українських членів „байрату", а навіть був її ініціятором, коли то треба було рішати про нашу участь чи абстенцію в раді міста (бо й такі постанови бували в нас, от хочби резиґнація пп. Сигуровича й Рубчака рік тому назад). Розуміється, о. Медвецький на тій нараді не явився. Вкінці скажу ще, що саме я домагався від наших членів ясної національної програми зараз при вступі у „байрат", але не у всьому воно так вийшло, як повинно би бути, бо ось з нашого боку навіть не запротестовано проти вибору польською більшістю о. Медвецького до буджетової комісії, одної з важніщих і через те над нами на самому вступі перейшли до дневного порядку".

Всячина.

Славний письменник і сусідка. Німецький журналіст з Копенгагену оповідає веселу історію, яка свіжо трапилась одному визначному німецькому письменникові. Прізвище письменника промовчує, тому, що він сам оповідав йому свою пригоду, а є людиною скромною, і не любить робити собі зайвої реклями. Цей німецький письменник виїхав до Штокгольму, де одного вечора запрохали його на вечірний чай до одного літературного салону. Коли йому представляли гостей, він дбав більше про те, щоби виразно передати своє прізвище, ніж про те, щоби схопити чужі прізвища. Тому й не знав імення своєї сусідки за столом. Це була старша дама, з приємним виглядом, подобаюча трохи на домашню вчительку. Йому було навіть дещо неприємно, що його, так великого гостя, посадили біля такої скромної представниці шведського духового життя. А проте він дуже чемно повів з нею розмову про літературу. Виявилось, що дама не тільки ознакомлена з літературним рухом, але й сама пише. „Так? — спитав він — То ви є письменниця?" — „Дещо" — відповіла дама зі скромним усміхом, який робив на письменника враження, що вона почуває себе трохи пониженою перед великим письменником. — „Щож?" — казав письменник підбадьорюючим тоном — не не мусить бути легко з такого малого краю як Швеція, зробити собі доступ до широкого світа. Для нашого брата, що належить до світової мови, справа є лекша; пр. одна з моїх книжок перекладена аж — подумайте, на вісім мов!" — „Це справді неабияка справа" — сказала скромненька сусідка. „— Такого щастя. Ви певно, пані, не мали" — сказав з тоном співчуваючи ... „Ні, таки мала ... не можу нарікати на долю". „На скільки мов є Ви перекладені?" „Так приблизно, мені здається, що на двайцять чотири". Письменник мало не покотився вилки зі зачудування і почув у той сам мент, як другий сусід звертається склянкою з його сусідкою: „На здоровля, Сельма Леґерльоф". Він зміг, що розмовляв з світовою письменницею, лавреаткою Нобля.

Фабрика фокстротів. Є й така. Повоєнна психоза, що зродила недугу танців, зродила й потребу творити щораз новіші танці. Є в Ню-Йорку дільниця сталих з музики „джезбенду" — Алея Тін Пан. Там створили кількасот нових „фокстротів" себто музикальних творів, які можна співати та відтанцювати. Популярна мельодія поширює танець. Хоч їх творять фунтами у Франції та Німеччині, але всіх випереджує у продукції Америка. Таксамо як у фільмах. У цьому сезоні за фокстротом іде вальс, потім танго, а улюблений „онстеп" щезає зовсім. Один з американських журналістів каже про згадану фабрику ось-що: „Танцюючий світ потрібує безліч мельодій, невпинно нових. Першорядні капелі, які мають у своїм постійнім репертуарі приблизно три-чотири сотки „кусників", пробують річно яких 12.000 мельодій, з яких 10.000 відпадає відразу, заки ще їх почали грати. З огляду на те, що фокстроти є ефемеридами, треба їх дуже багато. Фокстрот належить до тих мельодій, що спочатку не можна опертись його впливові мельодії, за те хутко стає нудним і врешті нестерпним. Добрий фокстрот не живе довше як 6 місяців; більшість щезає після двох трьох. Хіба „Банани" були винятковим рекордом, ними нікого не хоче вже ніхто слухати. Для „сфабрикування" фокстроту не треба мати багато музичної освіти, тільки дуже живе почуття ритму. Його найкращі композитори не вміють навіть грати на фортепіяні, а тільки збирають мельодії і вигравають її одним пальцем. За те інструментацією займається композитор з великою музичною освітою, що диригує оркестрою, але який сам не має успіху як композитор. Він одержує скромний гонорар, за те „творець" мельодії до танцю дістає великі гроші, коли його „кусник" має успіх".

Ультрафіолетні проміння і старі рукописи. Французький учений Самаран найшов спосіб відчитувати старі невиразні тексти палімпсести — рукописи, які в давніх віках, наслідок недостачі паперу були написані поперек на інших текстах. Ті перші тексти, що позатирались, мають для деяких ділянок науки багато більше значіння, ніж пізніші, але їх не можна було відчитати до цього часу, тому, що коли стирали горішний текст — стирався і долішній. Самаран доказав, що нині можна це зробити при помочі ультрафіолетного проміння. Таким робом фільольогам відкриється нове поле дослідів, яке вважало пропащим.

Товариство для реформи подружого закону. У Льондоні повстало спеціяльне товариство, що має на меті пропаґанду за реформою істнуючого англійського подружого закону, представлене великою скількістю визначних діячів, політиків, учених, а навіть суддів. Найцікавіше те, що до заснування такого Товариства дав почин один свіжий розводовий процес, який був на протязі тижнів темою дискусії на сторінках преси та розмов у т. зв. вищім товаристві. Майор Снелл почав розводовий процес проти своєї жінки на тій підставі, що вона ошукувала його систематично, починаючи від дня шлюбу. Доказовий матеріял був легкий, бо його жінка вела деннік, де переказала точні подробиці своїх недозволених пригод і цей деннік попав у руки мужа. Та ось голова трибуналу одержав повідомлення, що Снелл провів уже після одержання розводу, одну ніч зі своєю жінкою в однім готелі малого містечка. І сей факт вистачав, щоби розвід скасувати. Майор доказував надаремне, що він попав у засідку приготовлену його жінкою, яка призначила йому там листовну зустріч, пишучи від імені його адвоката. В його оборону суд не хотів повірити. Публична опінія стала в обороні ще раз ошуканого мужа. Основано згадане товариство, куди увійшли два визначні духовники два бувші міністри справедливости. Один з них льорд Біркенгед є борцем реформи розводів. Він вказує на те, що англійський подружий закон вийшов ще з доби середновіччя. Доказує, що цей закон теоретично допускає розвід, практично вважає подружжя нерозривним. Єдиний випадок, коли подружжя може бути розвязане, це зрадження потверджена наочними свідками. Через те, що такий випадок належить до рідких випадків. Навіть, коли муж і жінка домагаються згідно розводу, англійський суд домагається очевидних доказів, що одно з них зрадило другого. До того часу в англійськім судівництві істнує ще незвичайна інституція т. зв. King's Proctor (королівський адвокат у подружих справах), а якого завданням є слідити, чи жити зі розведеною парою ще рік, після одержаного розводу. Коли докаже, що вони не ведуть себе морально, тоді розвід касують. А з огляду на те, що англійська розвідочна поліція є ... і в дослідах і своїх „моральних" ... зах — розведена пара почуває себе ... мов у домі поправи. Згадане новозасноване товариство домагається реформи подружого закону на зразок французького.

Нова Венеція. Американці сотнями тисяч їздять оглядати до Европи правдиву Венецію. У майбутности американці вибеоуться з цікавости до американського купелевого міста Міямі, де природу вважають нове, краще видання Венеції. Цю ідею здійснює трест-спілка у Флориді, до якого належить майже всі головні американські гостинниці. Канали вже зараз частині вже готові, на слідуючий рік почнеться будівля домів — себто палат. Щоби віддати дух Венеції, ... спровадило десяток справжніх венецьких гондолієрів, за які заплатило урядом по 800 долярів від штук, що вони верталися до Італії. Що зроблять власники цього підприємства зі своєрідними мостами венецькими ... старовинна та ін., покищо невідомо. І гондолієри ... могли би одержати ... а навіть у самій Італії лишаються лише італійське небо, москіти, історія і географія.

Дрібні оголошення.

До 700 долярів вложу до інституції і бюрову посаду. Адміністрація „Діла" під „Січень". 1156 2—3

Старший кавалер, промисловець, богатий, шукає жінки. Бажає високої, певної, здорової до літ 35. Листи ... Перемишль „показчикові легітимації ч. 3356". 1159 1—2

Приймуся дві учениці (кіх) на мешкання. Фортепян до ужитку. Назар, Зиблитівська 15/II. 1161 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів Ринок ч. 10.

поглядів українського громадянства в університетській справі.

Відмова українських учених має ще одну добру сторону.

Тим способом вони відмежували себе від комбатанта проф. Ст. Грабського, незвичайно „рухливого" д-ра Р. Стоцького, який крім „культурних" має ще й „політичні" цілі.

Як нам доносить з Кракова, минулого тижня голова українського студ. „Громади" одержав від ректорату запросини явитися у секретаря ректорату. Секретар приняв його дуже чемно і заявив ось що:

Проф. Цоль підчас свого побуту у Варшаві бачився з д-ром Стоцьким, який виявив охоту приїхати до Кракова і дати там кілька політичних рефератів, між иншими в університетській справі, одначе мусить хтось запросити п. Стоцького. Ми (себ-то ректорат) не мішаємося до політики, але ваше громадянство є тепер розбите, а ми вам (себ-то „Громаді") йдемо на руку.

Розуміється, голова „Громади" поставився негативно до цеї пропозиції „неполітичного" ректорату, та всетаки цікаве, якими крутими стежками ходить комбатант Ст. Грабського, щоби тільки сповнити свою „місію". Він навіть не вагається робити натиск на молодь via ректорат краківського університету. Як назвати такі „політичні" прийоми, лишаємо це нашим читачам.

„Конаюча Польща".

Оцінка положення в Польщі фашистівським органом.

У вчорашній статті „Консолідація?" згадали ми про оцінку відносин в Польщі фашистівським органом „Popolo di Roma". Сьогодня подаємо ту оцінку за варшавським „Курієром Пор."

А саме „Курєр Поранни" жаліється, що від якогось часу півофіціяльний фашистівський орган „Popolo di Roma" поміщує різкі кореспонденції про Польщу. Це тим більше дивне, що той щоденник є органом Муссолінія; поміщені там енунціяції мають величезне значіння і рішаючий вплив на публичну опінію.

В одній з останніх кореспонденцій кажеться, що

„в буджетовому звіті військової інтендантури читається подиву гідні речі, які є правдивою історією загальної крадіжки незваної корупції".

На тому не кінець. Згадуючи про проєкт польсько-чеської митної, а в дальшій консеквенції також політичної унії, той щоденник пише, що це конечність для Польщі, щоби спастися „під скипетром Масарика".

Зупиняючись на економічному положенні Польщі і завважаючи, що валютова реформа в Польщі не дала тих „спасенних вислідів, що в Німеччині і Росії", „Попольо ді Рома" зазначує, що положення Польщі викликує тривогу в Данцігу.

„Сильно занепокоєне є вільне місто Данціг, яке має власну устабілізовану валюту але є звязане митною унією з Польщею. Данціг находиться в прикрому положенні здорового й сильного організму, який є привязаний до конаючого, що має заклинання згідно з постановою третих осіб прикувати першого,—себто здоровий організм".

З огляду на таке становище впливового фашистівського органу „Кур. Пор." гостро нападає на польське посольство в Римі, яке виказує недарність і безділльність в прихильно-інформативній ділянці.

Повітовий Зїзд у Станиславові.

Станиславів, 22. січня 1926.

Дня 21. січня відбув ся в Станиславові Надзвичайний Повітовий Народній Зїзд. Явилися на нього делєгати всіх сіл повіту, з судовим повітом Галич включно. Проводив голова Пов. Нар. Комітету д-р Ю. Олесницький, секретарював Н. Весоловський.

Реферат про політичне положення Українського Національно-Демократичного Обєднання та його дотеперішню діяльність виголосив п. М. Струтинський. Про організаційні справи реферував п. Ол. Черкавський, присвячуючи окрему увагу Станиславівщині. Про політику Польщі супроти українського народу й польську затію з „селянським конгресом" реферував д-р Ю. Олесницький. Окрему увагу бесідник звернув на польську комо[il]лізаційну політику.

Рішено передати справу переведення в життя організаційних постанов Повітовому Нар. Комітетові й Управі Народньої Організації Українців м. Станиславова. Рішено перевести бойкот „хлібо[il]" і „селянського конгресу". Вирішено взяти масову участь у великім справоздавчім посольськім вічу, яке відбудеться 30. січня в Станиславові.

Після вичерпання денного порядку п. М. Струтинський виголосив короткий реферат про значіння 22. січня.

Як делєгати сіл прибули на зїзд головним чином селяне. З сільської інтелігенції взяло участь шістьох священиків.

Селяни.

Українська кооперація на чужині.

Найсильніша кооп. організація еміґрації.

Подєбради, 23. січня 1926.

Дня 19. і 20. січня ц. р. відбулися звичайні загальні збори споживчого т-ва „Україна" при У. Г. А. в Подєбрадах. З звіту управи довідуємося, що за останній період (5 місяців) продано краму на 77.951·51 ч. кор., обідів і вечер на 168.489·36 ч. корон. Загальний оборот дав суму 1,144.019·64 ч. кор. Дня 1. січня 1926 р. т-во мало 22.614·11 ч. кор. майна і на 39.185·96 ч. кор. продуктів на складах і в крамі. Пасивний капітал (уділи) виносить 30.167·75 ч. кор., резервовий 15.017·80 ч. кор. Заг. сума біленсу: 103.914·11 ч. кор. При їдальні т-ва істнує буфет, що продає на 6.000 ч. кор. місячно. За останній період видавано пересічно 224 обіди денно. Дня 1. січня ц. р. т-во мало 362 членів, головно студентів У. Г. А. Чистого зиску за 5 місяців було 9.401 ч. кор. Заг. збори відрахували чистий зиск на резервовий фонд і на амортизацію майна, а крім того жертвували 200 ч. кор. на „Рідну Школу". На збори прибула одна третя членів, що зацікавилися справами т-ва. Нова управа уконституувалася так: Нимчур Гордій—голова, Денисенко Гр. — секретар, Прокопів Іван—господар, Макошко Іван—заступник, Ігнатенко—скарбник. До надзорної ради увійшли: Петрашівський—голова, Іл. Журка — заст. голови, М. Метельський — секретар, Осипа, Шиш, Мальцев—члени. На загал т-во розвивається чимраз краще і є сьогодня найсильнішою кооперативною організацією між українською еміграцією в Европі.

І. М—о.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Поворот пос. Бриля.

Посольська прогулька, яка з пос. Брилем була в СРСР. і на рад. Україні вернулася 27. І. до Варшави. Бриль і инші посли з найбільшим признанням висказуються про уладження радянського устрою.

Засідання сойму.

Засідання сойму скликано на 3. ІІ. На деннім порядку є м. и. справа ратифікації консулярної конвенції між Польщею й СРСР., голосування над законом про вчительську прагматику, проєкт закона про стемплеві оплати і проєкт закона про новелізацію маєткового податку.

Інтервенція Франції в справі мад. фальшивників.

У мадярській президії ради мін. явився французький посол при будапештенськім уряді і зясував домагання свого уряду в справі слідства. Прем. Бетлен не згодився прийняти умовини фр. уряду у тій формі, тому відбудеться друга конференція для узгіднення становища. прем. Бетлен зясував пропозиції, котрі вможливили би забезпеку жаданої співпраці фр. властей з мадярськими а не суперечили мадярським законам. У дипл. колах числяться з тим, що коли Мадярщина не сповнить жадань Франції, вона поробить заходи, щоби Союз Народів від слідство в справі фальшивників. Годі фр. пропозиція стрінулася би з апробатою Англії й Італії. Комісар фр. поліції Беноа вернувся вже з Будапешту до Парижа і заявив, що істнує лист гр. Бетлена до баронової Перені й компромітує мад. премієра не судкарно, але політично. Бетлен знав про комплот, хоч кримінальний бік справи не був йому звісний. Керовництво мад. поліції в значній части складається з членів фашистівської організації, котрі самі вмішані є в фальшування франків. Керовництво старається, щоби тепер виготовлено корисні для Бетлена зізнання.

Дискусія над експозе Лютера.

27. І. попол. почалась у райхстазі дискусія над урядовою заявою Лютера. Канц. Лютер у відповідь на заяву соц. сказав, що уряд жде також від партії зясування становища до уряду. Коли уряд не одержить більшости, яка виразно ствердила би на яких групах уряд міг би опертися, канцлер мусітиме витягнути з того консеквенції.

Наради Бріяна з Чемберленом.

До Парижа прибув Остін Чемберлен. На Орлеанському двірці привитав Чемберлена Бріян, англійський амбасадор у Парижі й вищі мін. урядовці. Секретар С. Народів виїхав до Парижа в звязи зі стрічею Бріяна з Чемберленом, підчас якої обговорюватимуть справу розброєння і справу реченця приготовної комісії на конференцію розброєння.

В Парижі заявляють, що англійський уряд спротивився, щоби Польща одержала постійне місце в С. Народів рівночасно з Німеччиною. Справу обговорюватимуть на четв. конференції Бріяна з Чемберленом у Парижі. „Нуво сікль" підкреслює, що Р. Сесіль, предс. Ради С. Народів є проти допущення Польщі до постійного місця в С. Народів. Тому згаданий часопис апелює до уряду, що треба переконати Англію про конечність підперття Польщі.

Греція — монархією?

З Атен повідомляють, що диктатор ген. Пангалос задумує покликати на грецький престол кн. Андрія грецького, ожененого з англ. княжною. Князь жиє тепер у Льондоні.

Відгуки дня.

Памятка для рідні.

Все перед віччям місяць мучить мене настирлива думка: „Піди полозіте, відфотографуйся. Остав своїй рідні якусь памятку по собі! Отож-ось попросте тобі живіт до хребта і ані не стямиш, як жатиме н[il]"

Але трапиться якийсь легковірний приятель з Америки, що позичить пару доларів, якийсь божевільний видавець, що заплатить наперед гонорар, якийсь сентиментальний дивак, що запросить тебе на обід — і справа відтягається в нескінченість.

Цього місяця не трапився ні приятель з Америки, ні видавець з гонораром, ні дивак з обідом. Держиш жилу в пару днів по двайцятім — ніхто не обзивається.

— Наслаль — думаю — слушна пора відфотографуватися. По першого ще кілька днів, а я не жалів їм[il]ського факу, тільки замкнули газ цьої весни.

Відфотографуватися не штука, але звідки взяти грошей на заплату. А ці фотографи мають якусь дику пожадність у побиранню грошей. Не тільки, що вимучать тебе дві години, викрутять вязи, зірвуть очі, знищать гребенем поетичну фризуру, а ще й кажуть собі за те платити. Коби хоч потім ти був вдоволений зі своєї подоби!

Оглядаєш фотографію і очам віри не ймеш. Не вже той бовван, що так сумно дивиться на тебе, то маєш бути ти, має бути твоя звичайна мина?..

Лихий на себе, на своїх батьків, на сумлінного фотографа і на вічний апарат, кидаєш фотографію в піч, або що найвище посилаєш своїм знайомим, які підписали тобі вексель. Нехай по фотографії бачать, що ти не заплатиш ніколи свойого вексля.

Але, як я вже згадував, фотографи вимагають грошей. Деж тут їх взяти? А як би й дістав, то видав би скорше на хліб, як на фотографію.

В таких безгрішних випадках кожний Українець пригадає собі, що нас обовязує клич: „Свій до свого!" Пригадав собі і я, що на вулиці Оссолінських є фотографічне ательє „Спорт", яке повинно вповні робити своїм на кредит. Я бачив його роботи і незвичайно мені подобалися, а одна знайома пані виглядає там просто чарівно. Голову задерла до гори і так радісно усміхається, мов би втратила 20 літ віку і 30 kg ваги.

Покинув я чужі фірми і з надією в серці пустився просто до „Спорту".

Справа пайшла зовсім на другий плян і я сів на крісло перед апаратом.

— Тільки не так сумно! — остеріга мене маїстер фотографічного куншту.

— Добре вам казати... З чогож мені усміхатися? — відповів я.

— Ми вас зараз розвеселимо! — говорить само певно фотограф.

Я почав не на жарти цікавитись.

— Прошу дивитись на цю прекрасну жінку. Колись і ви будете мати таку.

Я став дивитися, але чув, що в моїх ушах бренить пісня: „У сусіда хата біла".

Фотограф не дав за виграну.

— Дивіться на цю прекрасну жінку, знаєте прошу її.

Мені стягнулося лице до плачу: „колись дівчино мила, а був не чудний час"...

Фотограф нетерпеливився.

— З вами тяжко... Прошу: Гляньте на мою ліву руку!

В лівій руці тримав він десять-долярову банкнот.

— „Пропали надія, забилося серце"... — заспівало мені в душі.

— Злє!... Ви маєте просто похоронну міну. Але зачдіть. Я вже щось придумав.

Метнувся по кімнаті і розвинув якийсь папір.

— Гляньте на це!

Я глянув. Фотограф швидко відслонив сочку і подякував.

— Знаменито! — затер вдоволено руки.

— — — — — — — — — — — —

За кілька днів я мав прекрасну фотографію, з усміхненим лицем і очима, повними надії.

А те, що викликало мені усміх на уста то була мапа середущої Европи в її новоснім виді.

Галактіон Чіпка.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·35 — 7·38, канад. дол. 7·15 — 7·20, чеські кор. 0·23·00— 0·23,25 леї 0·3·00 — 0·3·25, франки фр. 0·29·00 — 0·27·25, фр. швайц. 1·45—1·48, англ. фунт. 34·00 — 34·50.

Золото. 20 кор. 29·00 —29·50, 20 франк. 27·00—27·50; 20 марк. 33·00—33·50; 10 руб 30.00—30·50.

Срібло. Австр. кор. 0·57·00—0·59·00, 5 ав. кор. 3·10—3·20, фльорени 1·55—1·60, рубль 2·40 — 2·56, рубель дрібними сріблом 1·24 —1·28.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашне число нашого часопису сконфісковано за статтю „Консолідація?", яку пошматували в [il] місцях, за два рядки статті „За рідну землю і школу" і за одну новинку разом з її заголовком про Даниловичівський „конгрес". Є це девята конфіската цього року.

— **Розігнане віче посла Козубського.** На неділю, 24. січня п. р. заповіджене в с. Колодно, кремінецького повіту, віче посла Б. Козубського в справі переводження в життя земельної реформи. Зібралося багато народу, навіть з наших сіл—Олишковець, Витковець, Заруддя. Але поліція розігнала тих, що зібралися і до віча не допустила. Інтервенція пос. Козубського перед поліцією не віднесла наслідків і віче таки не відбулося. Колиж так поступається з вічами послів, то на що дозволяють собі поліційні органи зі зборами звичайних смертельників?

— **Статистика нещасливих випадків.** Львівське Ратункове Т-во приходило в минулім році 11.417 разів на поміч мешканцям міста. З цього було аж 1.786 самогубних спроб, 154 від отрути, 23 від стрілів, 19 скоків з висоти, 22 рам від острого знаряддя, 7 випадків чаду, 4 повішення, 1 утоплення, 1 смерть під колесами. Занедужань було 1.604, в чому 38 випадків негайної смерти. Найбільше було бійок: у 1952 випадках треба було перевязувати різні рани, 1340 ран від побоїв, 472 покожених ран. Убиття було 30, 324 осіб покусали собаки, 183 було зимно у такому стані, що потрібували помочи, 120 попало під колеса, 47 зветило з риштування. Загально виходить 30 випадків денно, включно з ніччю, яка має також свою специяльну програму „нещасть".

— **Ucrainica.** „Прагер Тагблат" в ч. 17. з 24. н. м. приносить довшу статтю Рудольфа Фукса п. з. „Український Гетто

який стверджує, що Німеччина не виконала вповні зобовязань, які приняла в листопаді 1925 р.

Італійський сенат прийняв дуже суворий закон, на підставі якого всі італійські громадяне, що живуть на чужині, а працюють на шкоду Італії тратять усі права та своє майно.

Канада не визнає покищо льокарнських договорів, бо їх не затвердив парлямент.

Зединені Держави обмежують на 4.000 людей менше бюджет своєї маринарки.

Французький уряд зайняв дуже енергійне становище до слідства в справі фальшування мадярських банкнотів. З огляду на поведінку мадяр. премієра Бетлена, Франція домагається повного розяснення, хто брав участь у банді фальшивників. Мадярський уряд хоче затерти сліди винуватців і не допустив до слідства французьких детективів.

300 дітей бездомних замерзло у вагоні висланім радянським урядом з Москви до Вороніжа. Нема ще перевірки цієї страшної звістки.

Жидівсько-польська угода.

Поєдинок на віддаль між Ґрінбавмом і Райхом.

(Докінчення.)

Одночасно з Ґрінбавмом, який промовляв в салі „Ял Харузім", велику промову в обороні жидівсько-польської угоди виголосив пос. Райх перед своїми прихильниками в салі „Народнього Дому".

Політика — говорив пос. Райх — це штука осягати можливо найбільші користи при найменшому зужиттї енергії. Жидівська політика має подвійну мету: боротися проти кривди й несправедливости і обстоювати права жидівства.

Як осягнути цїли жидівської політики?

Одні твердили, що Жиди — яко національна меншість — постійно будуть гнетені і тому їм лишається тільки апель до заграниці. Одначе відгомін того поклику є часто дуже слабий. Другі підкреслювали, що на парляментарній арені слід консеквентно вести опозицію з иншими нац. меншостями аж до успішного кінця. Одначе вязати інтереси Жидів з інтересами инших нац. меншостей дуже небезпечно. Бльок нац. меншостей істнував тільки так довго, як довго це було вигідне иншим меншостям. За дрібні концесії покинули нас (?:) меншости в ері Сікорського. На них не можна спиратися тривко. Крім того істнує розбіжність постулятів між Жидами і територіяльними народами. Те, чого домагаються Жиди, для инших є дрібницею.

„Підчас коли ми домагаємося прав і справедливости, вони виступають територіяльні постуляти. Де ми, а де инші меншости? За Українцями і Білорусинами підноситься ліс сотенських пастухів, за Німцями видніє тінь німецької великодержави, а за нами? За нами виключно стоїть правда і справедливість. То великий капітал, але в політиці занадто скромний, щоби репрезентувати силу. Крім того розбіжність структури і господарських цілей: там сільський елемент, велико- і малорільний, але на всякий випадок елемент, що намагається пересунути тягар податків на місто, — ми елемент визначно міський. Отже не д-р Райх чи хто инший, але життя повалило концепцію пос. Ґрінбавма".

Вкінці треті кажуть, що між засобами оборони жидівства є теж засіб порозуміння. Жиди занадто слабі, щоби ущасливити всіх, бо Жиди є політично найбідніші з бідних. За ніяку ціну Жидам не слід вести такої політики, щоби служити чужим інтересам. Жиди мусять служити тільки жидівським інтересам. Світ уважає Жидів елементом мирним і льояльним, а в Польщі закидали Жидам, що вони лучаться з її ворогами. Треба було дати доказ, що це неправда.

Як практичні політики — говорив пос. Райх — мусимо змагати до наших цілей найкоротшою дорогою, а тією дорогою є порозуміння. Колиж польський уряд нам заявив, що хоче з нами порозумітися, то хто міг був мати відвагу відкинути таку пропозицію? Бажаючи помогти жидівству, д-р Райх пішов на угоду. Та довкола угоди знялася кампанія. Ріжними способами й засобами жидівська опозиція поборювала угоду. Між иншим говорили, що її заключено коштом нац. меншостей.

„Як я вже зазначив, не лежить в жидівській душі, а тимсамим на політичній лінії нашої парляментарної репрезентації якнебудь тенденція допімагати в гнеті чи несправедливости. Говорено, що ми продали свободу рухів жидівської парляментарної репрезентації, яка відтепер не зможе займати опозиційного становища. Факт, що разом з нац. меншостями ми опустили на знак протесту салю нарад, коли йшло про протест проти політичних тенденцій, вимірених проти славянських меншостей, а опісля факт, що представник нашого клюбу Зенової перейшов до опозиції, досадно свідчать про вартість аргументів дешевих журналістичних чворшів. Ставлено питання: чому держиться в тайні основу пакту? Поминаючи квестію задержання тайни, коли таке є бажання одного з контрагентів, з цілої витки потреби я сам мусів би того домагатися, колиб навіть інтенція додержання тайности пакту не лежала в інтенції уряду. Бож знаєте добре, кільки ворогів і супротивностей чигає на кожну волюцію і слушне право, признане Жидам".

Чи багато Жиди заплатили за угоду? Ні, бо зложено тільки деклярацію про ненарушність границь польської держави, а далі Жиди стали на становищі великодержавности Польщі, а вкінці висловлено в деклярації бажання консолідації польської держави. Одначе тим чином Жиди не дали ще нікому леґітимації до ширення ненависти або поглиблювання гнету.

А за те Жиди одержали уступки на полі культурнім, національнім і господарськім, що умістовлюються в 42 точках. Їх реалізація звільна посувається вперед. В жидівській віроісповідній громаді у Варшаві переведено вибори, жовнірам-Жидам позволено на ритуальний харч, забезпечено віроісповідні права жидівської молоді в школі, дозволено на правильну організацію жидівських громад на „кресах". Всі ці речі мають велике значіння для Жидів. Деякі кажуть: можна було підождати, але Жидам палиться ґрунт під ногами.

В господарській ділянці признано Жидам низку забезпечених конституцією прав. Коли їх ще не зреалізовано, то жидівська парляментарна репрезентація буде боротися за їх здійснення. Також під моральним оглядом угода має велике значіння. Поляки признали жидівську національність, Скшиньский в листі до Соколова признав слушними жидівські національні аспірації.

Багато точок іще не зреалізовано, але спершу треба було боротися за здобуття прав, а опісля за їх здійснення.

На адресу угодовців кидається закид неоасиміляторства. Це фраза, а політики не ведеться фразами, тільки спокійною працею еволюційним шляхом.

„Жидівське населення — то не революційний елемент, з яким довершується ризикових і наглих переворотів. Тому заглиблюючись в сльози недолі і терпіння та в страшне животіння жидівського населення, не маю наміру і не хочу вести його на барикади виставленими. Може бути, що теперішне порозуміння це тільки початок початку. Може бути, що воно буде зломане, але вірю, що в такому випадку воно буде відновлене".

Автор угоди не може теж сказати, чи всі точки „порозуміння" будуть додержані, одначе поза угодою він иншого виходу не бачить. Д-р Райх є пересвідчений, що угода є бажанням жидівських мас, що виборчі й підтвердили, ухвалюючи одобрюючі угодову політику резолюції.

Крутими стежками.

Засїдання" в університетській справі не відбулося. — Круті стежки п'а Р. Стоцького.

Саме тоді, коли Ст. Грабський робить багато галасу зглядно нібито в справі українського університету, його учень Н. Пружинський відбуває віча, на яких виносяться постанови про недопущення до заснування „studjum ruskiego" на території польської республики. Вже це одно, поминаючи инші огляди, свідчить про польську чи таки вшехпольську „щирість" в університетській справі. І тому добре зробили українські вчені, що яко десиґновані члени українського громадянства відмовилися грати ролю тинку в мурі вшехпольської політики.

Відмова українських учених звела в нівець надії Грабського. Засідання тзв. організаційної комісії, назначене на 26. ц. м. не відбулося, бо українські вчені не явилися. Польська преса покриває могильною мовчанкою цю невдачу вшехпольської політики, а тільки деде по кутках можна стрінути скромну замітку, що „конференцію відложено до часу узгіднення в українському громадянстві поглядів на цю справу".

Зайвим було би зазначувати, що погляди українського громадянства давно узгіднені. Домагаємося повного українського університету в столиці української національної території під Польщею, у Львові. Коли буде ухвалений соймом закон в цій справі в порозумінні з українськими політичними чинниками, в першу чергу в порозумінні з Українською Парл. Репрезентацією, українські вчені візьмуть участь в організації того університету.

Так представляється узгіднення

Декабристи.[9)]

З приводу столітніх роковин револьти декабристів.

VII. Політичні й соціяльні ідеали декабристів.

Тайні товариства за часів Олександра І. не мали докладно розробленої й суцільної програми. В „Полудн. Товаристві" всесильний був вплив Пестеля і його „Русской Правди", хоч не всі члени вповні погоджувалися з тезами й висновками цього найбільше освіченого конспіратора. Члени „Північного Товариства" вели оживлені дискусії, одначе поза нарисом конституції Микити Муравєва не лишилося нічого з того часу, що вказувало би на існування політичної й соціяльної програми у них. Тим більше не було програми, принятої обидвома організаціями. Всеж таки на основі деяких окрухів (слідства, переписки, споминів й публіцистичних нарисів) можна виробити собі загальний погляд про політичні й соціяльні ідеали декабристів.

Всі декабристи були російськими патріотами, прихильниками меншого або більшого конституційного устрою (так нпр. Пестель домагався — нині сказалиб ми — 15-літньої диктатури), горожанської рівности і теж меншого або більшого увласнення селян.

Вони любили Росію, бажали причинитися до її могутности, ненавиділи чужинців, що займали високі становища в російській адміністрації, мали замилування до історичного життя Руси, в яких проявлявся самостійний суспільно-політичний чинник (віча, могутність Новгородської республики). Змагаючи до реформ в Росії, декабристи не наслідували сліпо західно-европейських уладжень і установ, маючи постійно на примітці специфічні російські відносини.

Декабристи вірили в спеціяльні духові й фізичні прикмети рос. народу, хоч не витворили теорії про його особливше післанництво. Одначе славянофільство має вже свої початки в „Товаристві Зединених Славян".

Декабристи були людьми на свій час високоосвіченими. Загальна суспільно-політична освіта вязалася у них з досить глибоким знанням рідної країни. Люблячи свій край і народ, вони не ідеалізували його відємних прикмет. Всі пізніші суспільно-політичні напрямки мали своїх попередників в декабристах. Герцен називав Пестеля „соціялістом перед соціялізмом". Як пізніше побачимо, нинішня „диктатура пролетаріяту", є вже в „Русскій Правді" Пестеля. Славянофільство родилося в „Товаристві Зединених Славян". Федералізм европейського й американського покрою був зазначений і в статуті „Тов. Зедин. Славян" і виднів з конституційного нарису Мик. Муравєва. Також російський націоналізм, що народився в часі французької навали 1812 р., мав своїх визнавців серед декабристів. Вкінці й русифікація мала свого послідовного поборника в особі Пестеля.

Культ волі був загальний серед декабристів. Вони ненавиділи абсолютизм і його при кожній нагоді критикували. Змагаючи до конституційного ладу, ріжнилися в поглядах на монархію й републику. Були теж розбіжности в таких справах, як виборчий ценз, посередність чи безпосередність виборів, централістична організація держави. Між декабристами були радикальні демократи й поміркован̆і лїберали. І хоч всі вони були противниками станових привілеїв, то всетаки майже всі вони бажали в в будучім парляменті запевнити перевагу посідаючим.

Декабристи бажали знести підданство селян і змагали до їх увласнення. Одначе й тут виступали грубі ріжниці поглядів. Одні бажали дати селянам на власність лише хату з огородом, инші йшли далі, бажаючи віддати селянам землю, яку вони управляли яко панщизняні раби. В аграрно селянській квестії, як побачимо, найдалі йшов Пестель.

Під релігійним оглядом всі вони були деїстами, а навіть віруючими християнами в тісному розумінні того слова. За релігією признавали декабристи велике значіння, хоч не приймали сліпо всіх догм. Православній релігії бажали вони запевнити домінуюче становище при збереженні толеранції для инших віроісповідань. Погляди декабристів на право, судівництво, адміністративну владу і т. п. були гуманітарні.

Між першими конспіраторами й революціонерами були теж розбіжности в справі тактики. Всі годилися з тим, що без ужиття сили не можна буде перевести нових суспільно-політичних реформ, одначе більшість відсахувалася насильства у відношенні до царської семї. Після сподіваного повалення абсолютизму одні (Пестель) бажали завести диктатуру, а другі домагалися, щоби сам народ в законодатному зібранні уладився на конституційних основах.

Сама організація, хоч була досить поширена, спиралася тільки на поступовцях з „вищих десяти тисяч"; народ, зовсім природно, стояв здалека від неї.

Ось так менше-більше представлялися суспільно-політичні погляди декабристів, коли в найзагальнішому зарисі ввести до спільного знаменника вислови, листи й спомини поодиноких членів полудневої й північної організації. Суцільну політично-суспільну концепцію дав тільки Пестель, і на сїй нам хоч побіжно приглянутися.

(Продовження буде).